

'BRED A BEVRIJD'

entered Holland! De *BBC-Home Service* begon er zijn meest beluisterd *news-bulletin* mee, het *Nine o'clock-news*, en speelde vervolgens het Wilhelmus.

Op dat moment was het met spoed bijeengeroepen kabinet in vergadering bijeen. Besloten werd dat de ministers-'kwartiermakers' zich 'ten spoedigste' naar Nederland zouden begeven. Er werd voorts vastgesteld dat niet minder dan 27 wetsbesluiten onder de datum van 4 september 1944 zouden verschijnen; daaronder waren het wetsbesluit op de bijzondere staat van beleg, de wetsbesluiten op het gebied van de bijzondere rechtspleging, het Zuiveringsbesluit, de 'sociale' wetsbesluiten van van den Tempel en het wetsbesluit-Tijdelijke bestuursvoorziening, hetwelk de samenstelling van de colleges van gedeputeerde staten en van burgemeesters en wethouders regelde. Tenslotte werd men het eens over het Politiebesluit (Burger stemde als enige tegen), over de aan de koningin voor te leggen regeling inzake de vertegenwoordigende lichamen (van den Tempel stemde als enige tegen), over het Persbesluit, over het Bioscoopbesluit en over de wachtgeldregeling voor de opvarenden van de koopvaardij. Pas tegen twaalf uur gingen de ministers uiteen.

Inmiddels had het Nederlands Nieuws van de *BBC* om kwart voor twaalf, zulks op gezag van de Nederlandse Regeringsvoorlichtingsdienst, de nogal algemene formulering welke Gerbrandy om kwart over acht had gebruikt ('de Nederlandse grens overschreden') nader geconcretiseerd: Breda was bevrijd. De RVD had dat òf van Gerbrandy òf van het Bureau Inlichtingen vernomen, was van de juistheid van het bericht niet helemaal zeker geweest, maar had het doorgegeven in de verwachting dat de Britse militaire censor (alle berichten moesten die censor passeren) er wel een streep door zou halen als het onjuist was; de censor van zijn kant had uit het hoofdkwartier van het Britse Tweede Leger niet méér vernomen dan dat de Britten in Antwerpen waren maar volgde in de om zich heen grijpende uitgelatenheid de gedachtengang dat als de Nederlandse regering op grond van eigen, directe informatie met stelligheid beweerde dat Breda was bevrijd, er voor hem geen reden was, de juistheid van dat bericht in twijfel te trekken; trouwens, eenzelfde censor had eerder op de avond alle bewoordingen van Gerbrandy's toespraak ('de Nederlandse grens overschreden') goedgekeurd.

Zo kon het gebeuren dat het dinsdagmorgen vroeg in heel bezet Nederland van mond tot mond vloog: 'Ze zijn al over de grens! Ze zitten al in Breda!' Of waren ze al verder? Soms al in Rotterdam waar alles wat met de haveninstallaties samenhang moest worden beschermd?